

Berättelsen är nedtecknad av Klockar- Oskar och renskrivet 2012 av Inger J:sson- Löfstedt Skänkt av Gerda Karlsson, dotter till Klockar-Oskar

Negelstena Gård

År 1615 fick Engelbrekt Svensson slottsfogde i Uppsala Negelsta = (Negelstena) gård på livstid, gården var ej så stor då som den är nu. Den nuvarande gården är en sammansättning av flera gårdar, **Slangvik, Teljeby och Svarsta**. Gården har en areal total 628 ha, därav 207 ha åker 353 ha skog och hagmark, 10 ha tomt och trädgård, 15 kultiverad betesäng 43 ha övrig mark. Manbyggnad uppförd 1850 nedbrann den 29/12 1919. Ekonomibygnaderna uppförda 1870-1900, två flyglar på 1600-talet.

På våren 1884 köpte grosshandlare Söderström och hans hustru Maria född Köning. Med sig hade dom inspektor Planting Bergloo, han var uppväxt på Gotland, men kom unga år till Margretelunds gård i Roslagen och därifrån till Negelstena 1884. Han var född 1857. Stamfadern till den adliga släkten var Anders Planting, adlad Planting Bergloo född den 9 februari 1619, han var generalmajor vid kavalleriet och guvenör i Wismar, död 26 februari 1682. Han begravdes i Riddarholmskyrkan men liket blev flyttat till Hägeby kyrka. Han var gift med Katarina Margareta von Diederits från Tyskland, hon levde som änka till 1688. Hon skänkte en ljuskrona till Hägeby kyrka 1684. En gravsten finnes på kyrkogården med Planting Bergloodska och von Diederitska vapnen med inskrift: ” Här under vilas kongl Maj:ts troman Generalmajoren till häst, guvenören över Wismar och överste för ett regemente till fots, välborne och nu hos Gud salige Herr Anders Planting till .....och ..... vilken är född hit till världen den 9 februari 1619 och död 26 februari 1682.

Då grosshandlaren köpte gården, den var då mycket förfallen, det var endast Manbyggnaden samt Fiskartorpet som var i gott skick. Fiskartorpet byggdes av min svärfar år 1875. Han hette Isak Eriksson och var född 1841 i Norrsunda socken. Han kom till Negelstena som smed men när dåvarande ägaren Seiboldt ? ville ha en fiskare fick Isak Eriksson bygga Fiskartorpet. Han blev sedan fiskare till 1894 då hans son Gustav, som var min svärfar övertog fiskvattnet och fadern flyttade till Slangvik och bodde i det lilla stället Alphyddan där han dog 1925.

Grosshandlaren som var en energisk man och därtill smålännig satt genast igång på vintern 1885-86 med att bygga en arbetarbostad med plats för åtta familjer där de fick rum med kammare samt kök med järnspis, de hade förut ett rum med öppen spis. Byggningen kallades Bygget och hade två våningar. Samma år 1886 byggdes logen, maskinhuset med ångmaskin, såg och kvarn. Ett stort Munktells tröskverk köptes till gården

Han lät även gräva 2 stora dammar i Borgarbo skog med vattenledning som var en kilometer lång till vatten i ladugård, stall, trädgård, mejeri samt 2 vattenposter uppe vid manbyggnaden till bevattning av gräsplaner och blommor. Vidare lät han borra med diamantborr en 40 meter djup brunn för vatten till dryck och matvatten. Han satte också igång med dikning på ången från Tranbygge grän. Utfallsdiket grävdes upp och pålades vid sidorna. Utfallsdiket grävdes upp och pålades vid sidorna på flera ställen. Där jorden var mycket lös lades gärdsel ? Han

tog hem två pråmlaster med rör samt grova Höganäs rör till broar. På den fasta marken lades broar av sten. Vid dikningsarbete på ängen hittades två stycken båtar, varje båt var gjorda av två stockar som var urholkade och sammanfogade med trädymlingar samt beck och nöthår i skarven. Den ena av båtarna föll sönder när den togs upp, den andra transporterades till Stockholm och dess vidare öde vet jag ingenting om.

År 1886 byggdes en ny loge, stall 1900, småskola 1901. Å 1902 reparerades ladugården med nytt innertak nya takstolar samt ytertak av galvaniserad plåt. Inne i ladugården kom det till nytt cementgolv samt nya fönster och foderbord och nya kalvkättar.

På hösten 1902 dog grosshandlaren, han ligger begravd på norra kyrkogården i Stockholm. Vid hans död fick alla familjer vid Negelstena 50 kronor och änkor och ungdomar som arbetade fick 25 kronor.

Byggandet fortsatte, år 1905 byggdes växthuset och 1906 den nuvarande manbyggnaden. 1907 ny byggnad vid Teljeby Torp. 1909 en hjälm vid Svarsta för inläggning av hö och säd.

I början av 1900 talet fanns vid Negelstena gård 26 familjer, 82 barn och ungdomar, 5 änkor, 1 gammal man som ej hade varit gift, ett hushåll med mamsell, en lärarinna, en trädgårdselev samt inspektör Bergloo

Slangvik

Slangviks gård hade kvarn som drevs med vattenkraft, den lades ned på 1870-talet. En kvarnsten ligger som trappsten vid den lilla stugan Alphyddan som då hörde till Slangviks gård. På gården fanns även soldat, den sista soldaten som hette Krantz, han var född 1833 och död 1966. Han var från Fogelsången vid Lövsta. Soldatstugan står ännu kvar och kallas nu Jägartorp. Den gamla manbyggnaden revs ned på våren 1901, timret användes då den nya småskolan vid Negelstena byggdes, den blev färdig på hösten 1901.

Thälby nuvarande Teljeby ägdes av Hackif ?. Efter hans död 1681 skänkte hans arvingar ett kruxifix till Håbo-Tibble kyrka. Det är ett sydtyskt arbete från år 1600, foten är troligen från 1657 då mästern Gerdman i Stockholm fick betalt för reparatin av ett metall kruxifix vid altartavlan.

Den gamla stugan som nu finns kvar var torpstuga på 1800-talet. Den sista torparen hette Bergström, sedan var det en lantarbetare som bodde där till 1903 och sedan fick den förfalla. År 1909 reparerades den och användes då till sjukstuga för barn med smittsamma sjukdomar. Därefter användes den som jaktstuga när Baron av Uggle på Forsmark var vid Negelstena och jagade. De senaste 20 åren har det varit sommargäster som har hyrt stugan.

Den stora byggnaden vid Teljeby byggdes 1872 och var då lantarbetarbostad. År 1884 då grosshandlaren Söderström köpte Negelstena blev det bostad åt dom som hade blivit änkor vid Negelstena gård. På senare år har även här bott sommargäster. Vid Teljeby finns ett stort gravfält, det är nu igenvuxet med hagtorn och törnbuskar. I skogen mellan Fiskartorpet och Wallbylunds gräns ligger ett stort stenkummel med en husgrund. Vidare finns på ett berg nära sjön två stycken stora stenar upplagda med tre små stenar under var och en av dem.

Svarsta

Svarsta ägdes på 1680-talet av Axel Aulevill född 1652 död 1728. Han var rådman och handelsborgmästare, han ägde Hallunda gård i Botkyrka samt Ålbi gård i Åland socken. Han gifte sig första gången 1676 med Anna Karkman född 1661 död 1709. Andra gången gifte han sig 1709 med Helena Ivebilja, adlad Adlerberg, född 1666 död 1743. Han skänkte en dopskål av tenn till Håbo-Tibble kyka 1689 samt järngaller till korfönstret, som borttogs 1794.

Nästa ägare var Reinhold Tobias , född 1646 död 1700. Han var son till Johan Wittmacher, grundare av den svenska bankväsendet, adlad Palmstruch. Han fick Kungl. Maj:ts tillstånd och för det han utfäst sig att bygga ett Hospital i Håbo-Tibble att gifta sig med sitt syskonbarn Maria Palmstruch född 1671 död 1709. Han byggde hospitalet i Svarsta, gifte sig 1699 och dog år 1700 i Svarsta.

Sjukhuset var Sveriges första sjukhus. När sjukhuset lades ned blev det brännvinsbränneri och krog på Svarsta, den gamla sjukhusbyggingen revs ned omkring 1915. Trappstenen ligger kvar på den plats där huset stod.

På Nordiska museet förvarades sedan år 1884 från Håbo-Tibble kyrka följande glasmålningar; sju stycken fyrkantiga rutor på vilka är målat den dliga släkten Palmstruchs vapen samt därunder insriften ” Reinhold Tobias Palmstruch 1697” i färgerna rött, gult, grönt, brunt. Rutorna äro delvis söndriga, tre stycken oval rutor med följande framställningar: Abrahams gästabud, Abrahams bön, Abrahams offerförger grönt, brunt, gult. Vid inventering 1829 uppgavs att Tobias Palmstruch själv utfört målningarna, vilket knappast kan vara riktigt. Emellertid har han bekostat målningarna, vilka fördes från Stockholm till Håbo-Tibble kyrka 1697 av en ryttare vid namn Markman. Samma år insattes de fyrkantiga rutorna med vapnet och inskriften i långhusets norra fönster. Målningarna borttogs från fönstret på 1870 talet och förvarades under en tid i en materialbod. En ljuskrona är även skänkt från Svarsta 1731. På 1880 talet arrenderade en lantbrukare vid namn Söderström gården. Sedan 1885 har Negelstena gård själv brukt jorden och i byggnaden var det varit arbetare vid Negelstena som har bott där. Det har även varit uthyrt till sommargäster. Nu är byggnaden helt förfallen.

Till sist en liten dikt som jag tycker passar för **Svarsta**:

*Det är en klassisk mark vi här beträder
där vi slogs och knivhögg våra fäder
här har det skallrat av brännvin och blod
männen här svullna och blödande stod
om ni vill tro mig, just i den här porten
låg smed Pelle dödfull i lorten.*

Klockar-Oskar slutar sin berättelse genom att presentera sig själv

Jag föddes i Bygget vid Negelstena den 3 juli 1894. Min far var född 1845 i Mörlunda, Kalmar län, men kom i unga år till Ryningesnäs i Högsby där min farfar arrenderade en gård under Ryningesnäs. som hette Sjötorpet. Han kom till Negelstena 1884 som ladugårdsförman och dog i Borgarboda den 2 november 1904. Min farmor var från Högsby. Farfar och farmor var båda födda år 1800 och de dog på 1880-talet. Min mor var född i Högsby 1853 men kom som barn till Högsrum i Fliseryd där morfar var jägare och fiskare. År 1865 blev han torpare på torpet Lockebäck, han dog år 1910. Min mormor var från Fliseryd och föddes 1833 och dog 1883 i Lockebäck. Båda ligger begravda på kyrkogården i Fliseryd. Min morfars far var född i Högsby, stället där han bodde hette Sinnarsnäs, det ligger vid ett smalt sund mellan sjöarna stora och lilla Sinnarn.